

Konu 35

Tüp Bebek ve Donasyon

Dr. Savaş ÖZYİĞİT

1. Giriş

Invitro Fertilizasyon'dan önce erkek gametleri (sperm) IUI için kullanılmıştır. Fakat gamet donasyonu IVF uygulamasından sonra ciddi olarak gündeme gelmiştir. Gerek sperm donasyonu gerekse Oosit donasyonu siyasi, dini ve bilimsel ortamlarda tartışılarak bugünkü uygulama düzeyine ulaşmıştır. Başlangıçta donör gamet kullanımı Oosit ve sperm üretemeyen infertil hastalar için düşünülerek uygulamaya konulmuştur. Daha sonra genetik sorunu olup, nesilden nesile hastalık taşıyan insanlarda hastalığın eradikasyonu gayesi ile kullanılmıştır. Donör gamet kullanımı son yıllarda hem endikasyon olarak genişlemiş hem de kullanım o kadar artmıştır ki ciddi boyutta bir piyasa oluşmuştur. Giderek artan bir hızla sağlık turizm potasına girmiş ve gamet donasyonu şimdi bu potanın en büyük parçasını teşkil etmiştir. ABD, İspanya, Belçika, Yunanistan, Hollanda, KKTC ve Güney Kıbrıs donasyon sağlık turizminden yararlanan ülkeler arasındadır. Son zamanlarda doğu blokundan ayrılan birçok ülke de donasyon turizmi için büyük çaba harcamaktadırlar.

Donasyon ve gizlilik

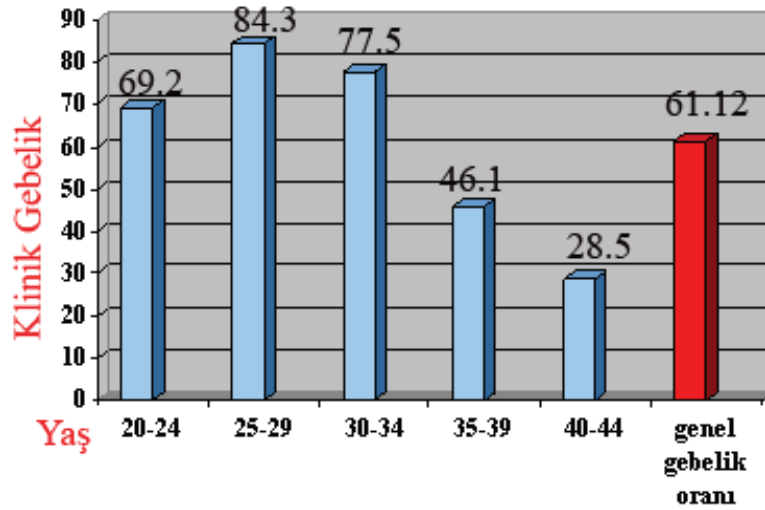
Gamet donasyonu başladığı zaman bunun gizlilik içinde yapılması gereği hemen hemen tüm merkezlerde kabul ediliyordu. Bu bir bakıma hem donörün hem de alıcının gizlilik

haklarına saygı ve tüm haklarını korumak anlamındaydı (1). Son zamanlarda bazı ülkeler donör ve alıcının kimlik bilgilerinin yine gizli kalmasını savunurken bazı ülkelerde de doğan çocuğun genetik anne ve babasını bilme hakkının olduğunu savunulmaktadır. İngiltere'de 2005 yılında çıkarılan bir yasa ile bu tarihten sonra gamet donasyonu gizliliği kaldırılmış ve donasyonla doğan çocukların 18 yaşına geldikleri zaman genetik anne ve babasını öğrenme hakkına sahip olmuşlardır (2). ASRM (American Society for Reproductive Medicine) etik komitesi de gamet donasyonu ile doğan çocukların genetik anne ve babalarını tanıma hakkı olduğunu tavsiye kararı almıştır. Ayrıca İsveç, Avusturya ve Hollanda yeniden düzenleme yaparak isteyen donasyon çocuklarına genetik anne ve babalarını tanıma hakkını vermiştir. Hal böyle olunca isimlerinin bilineceği nedeni ile yumurta donörleri ve sperm donörleri azalmış, buna paralel olarak yumurta paylaşımı gündeme gelmiştir. Örneğin IVF yaptıracak bir şahıs bir kısım yumurtalarını bağışlayarak masraflarını azaltmaktadır. Bazı ülkelerde ise kişi hakkı olarak donör gizliliği devam etmektedir. Gizlilik tartışması ve çözümü henüz netleşmemiştir. Bu konuda uğraş ve eğitim gerekecektir. KKTC'de hem alıcı hem de donör gizliliği vardır. Donasyonla dünyaya gelmiş çocukların yasal anne ve babası donasyonu yaptıran alıcı ailedir. Bu bölüm altında

- Yumurta donasyonu (Oosit donasyonu)
- Sperm donasyonu
- Embriyo donasyonu
- Oositvitrifikasyonu konuları ele alınacaktır.

2. Yumurta Donasyonu

IVF başlayıp belli bir mesafe aldıktan sonra yumurtlama sorunu ve sperm üretim sorunu olan kişiler için çare üretilmiş ve alternatifler sunulmuştur. Bu doğrultuda yumurta ve sperm nakli gerçekleştirilerek gebelik elde edilmiştir. Hiç yumurta üretemeyen veya kalitesiz yumurta üretilen gebelik kalamayan kadınlarda, genç bir kadından (donör) yumurta alınarak eşinin sperm ile döllenmiş ve embriyo elde edilmiştir. Bu embriyolar da gebelik kalmak isteyen alıcı kadına

Şekil 2: Sperm donasyonu başarı grafiği

KAYNAKLAR

- De Jonge C, Barratt CL. Gamete donation: a question of anonymity. *Fertil Steril.* 2006;85:500-1.
- Nelson LM, Covington SN, Rebar RW. An update: spontaneous premature ovarian failure is not an early menopause. *Fertil Steril.* 2005;83:1327-32.
- Batzer FR, Shapiro D, Barricks S, Tillatson D, Kelly M.P. Oocyte donor satisfaction with the use of GnRH analogues in ART cycles. *Fertil Steril.* 2003;79:13.
- van den Akker O. A review of family donor constructs: current research and future directions. *Hum Reprod Update.* 2006;12:91-101.
- Wert G, Shenfield F, Cohen J, Tarlatzis B, Devroey P. Oocyte donation for non-reproductive purposes. *Hum Reprod.* 2007;22:1210-3.
- Editorials: Sperm donation in the UK. *BMJ* 2008;337:a2318.
- Covington SN, Gibbons WE. What is happening to the price of eggs?. *Fertil Steril.* 2007;87:1001-4.
- Heng BC. Stringent regulation of oocyte donation in China. *Hum Reprod.* 2009;24:14-6.
- Glujovsky D, Fiszbajn G, Lipowicz R, Lavolpe M, Sueldo C. Practice of sharing donated oocytes among several recipients. *Fertil Steril.* 2006;86:1786-8.
- Ma S, Rowe T, Yuen BH. Impact of assisted hatching on the outcome of intracytoplasmic sperm injection: a prospective, randomized clinical trial and pregnancy follow-up. *Fertil Steril.* 2006;85:895-900.
- C. Briton-Jones, N. Buehler, H. Danzer, M. Surrey, D.L. Hill. Donor Oocyte Recipients: A Target Group for Elective Single Embryo Transfer (eSET) *Fertil Steril.* 2009;91:S11-2.
- Practice Committee of the American Society for Reproductive Medicine. Medical treatment of ectopic pregnancy. *Fertil Steril.* 2006;86:S96-102.
- Maxwell KN, Cholst IN, Rosenwaks Z. The incidence of both serious and minor complications in young women undergoing oocyte donation. *Fertil Steril.* 2008; 90:2165-71.
- Mertes H, Pennings G. Oocyte donation for stem cell research. *Hum Reprod.* 2007;22:629-34.
- Mamas L, Mamas E. Premature ovarian failure and dehydroepiandrosterone. *Fertil Steril.* 2009;91:644-6.
- Manno M, Tomei F, Cervi M, Gasparido G, Antonini-Canterin F, Nicolosi G. Homologous in vitro fertilization in Turner syndrome: insights from a case report. 2009;91:1294.e1-4.
- Kovács P, Mátyás S, Kaali SG. Effect of coasting on cycle outcome during in vitro fertilization/intracytoplasmic sperm injection cycles in hyper-responders. *Fertil Steril.* 2006;85:913-7.
- Delbaere A, Smits G, Olatunbosun O, Pierson R, Vassart G, Costagliola S. New insights into the pathophysiology of ovarian hyperstimulation syndrome. What makes the difference between spontaneous and iatrogenic syndrome? 2004;19:486-9.
- Ekerhovd E, Faurskov A, Werner C. Swedish sperm donors are driven by altruism, but shortage of sperm donors leads to reproductive travelling. *Ups J Med Sci.* 2008;113:305-13.
- Broder S, Sims C, Rothman C. Frequency of postinsemination infections as reported by donor semen recipients. *Fertil Steril.* 2007;88:711-3.
- MacCallum F. Embryo donation parents' attitudes towards donors: comparison with adoption. *Hum Reprod.* 2009;24:517-23.
- Keenan J, Finger R, Check JH, Daly D, Dodds W, Stoddart R. Favorable pregnancy, delivery, and implantation rates experienced in embryo donation programs in the United States. *Fertil Steril.* 2008;90:1077-80.